

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2019 06 12
COM(2019) 279 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI IR EUROPOS CENTRINIAM BANKUI**

**Europos ekonominės ir pinigų sąjungos stiprinimas: per ketverius metus nuo penkių
pirmininkų pranešimo padaryta pažanga**

*Europos Komisijos medžiaga 2019 m. birželio 21 d. euro zonas aukščiausiojo lygio
susitikimui*

1. ĮVADAS

2019 m. birželio 21 d. ES vadovai rinksis Briuselyje, kad aptartų pažangą, padarytą įgyvendinant visam Europos projektui svarbią stipresnės ir teisingesnės ekonominės ir pinigų sajungos darbotvarkę, atlikusią pagrindinį vaidmenį Europai įveikiant po 2007 m. ištikusias ekonomikos, finansų ir socialinės krizes.

Netrukus po to, kai prieš dešimtmetį pasaulinė krizė atėjo į ES ir euro zoną, ekonominė ir socialinė padėtis Europoje ėmė sparčiai blogėti; to nebūta nuo Antrojo pasaulino karo laikų. Finansų krizė greitai virto ekonomikos ir euro zonas valstybių skolos krize. ES iškilo du dideli iššūkiai. Pirma, ji turėjo trumpuoju laikotarpiu išlaikyti euro zonas stabilumą ir vientisumą ir spręsti problemas, susijusias su precedento neturinčiais ekonominiais ir socialiniai struktūriniai pokyčiai. Antra, ji turėjo parengti ir pradėti įgyvendinti platus užmojo projektą, kuris padėtų sumažinti bendros valiutos zonas struktūrinį pažeidžiamumą, ir taip užtikrinti ilgalaikį jos gyvybingumą.

Nuo tada abiejose srityse padaryta didelė pažanga. Europos ekonomika jau septintus metus iš eilės auga ir turėtų toliau augti ateinančiais metais. Užimtumas – rekordiškai aukštas, o nedarbo lygis – rekordiškai žemas. Vėl vyksta valstybių narių ekonomikos konvergencija. Padidintas bendras euro zonas stabilumas ir vientisumas, sukurta bankų sajunga ir gerokai sustiprinta euro zonas struktūra. Tačiau, kad ši pažanga būtų padaryta, reikėjo tvirtai vadovauti ir priimti svarbius sprendimus. 2015 m. birželio mėn. penkių pirmininkų pranešime¹ pateikta svarbių orientyrų. Be to, Europos ekonominės ir pinigų sajungos stiprinimas buvo vienas iš dešimties prioritetų, kuriuos šios sudėties Komisija nustatė savo kadencijos pradžioje².

1 pav. Pagrindiniai ES ir euro zonas faktai ir skaičiai

Euro
☒ 2019 m. paramą eurui išreiškė 75 proc. piliečių, palyginti su 67 proc. šios sudėties Komisijos kadencijos pradžioje
☒ Beveik 60 pasaulio šalių eurą naudoja, ketina naudoti arba su juo sieja savo valiutą.
Ekonominės padėties pažanga
☒ Nuo J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos kadencijos pradžios ES sukurta 13,4 mln. darbo vietų
☒ 2019 m. balandžio mėn. nedarbo lygis ES buvo 6,4 proc. – žemiausias nuo amžiaus pradžios, kai buvo pradėti registruoti suderinti visų ES valstybių narių duomenys
☒ Jaunimo nedarbas ES sumažėjo nuo 21,7 proc. 2014 m. iki 14,2 proc. 2019 m. balandžio mėn.

¹ „Penkių pirmininkų pranešimas. Europos ekonominės ir pinigų sajungos sukūrimas“, parengtas Jeano-Claude’o Junckerio, glaudžiai bendradarbiaujant su Donaldu Tusku, Jeroenu Dijsselbloemu, Mario Draghi ir Martinu Schulzu, 2015 m. birželio 22 d. Prieš šį pranešimą buvo pateiktas Jeano-Claude’o Junckerio, Donaldo Tusko, Jeroeno Dijsselbloemo ir Mario Draghi „Analitinis pranešimas dėl ekonominės ir pinigų sajungos (EPS)“, kuris aptartas 2015 m. vasario 12 d. neoficialiame Europos Vadovų Tarybos susitikime.

² Politinės gairės būsimai Europos Komisijai „Nauja pradžia Europai. Mano darbotvarkė: darbo vietų kūrimas, augimas, teisingumas ir demokratiniai pokyčiai“, Pirmininkas J.-C. Junckeris, 2014 m. liepos 15 d.

- ES ekonomika nepertraukiamai augo septynerius metus
- Po krizės sumažėjė atlyginimai vėl ėmė augti, ypač nuo 2017 m. Darbo užmokestis vienam darbuotojui nuo 2014 iki 2019 m. ES ir euro zonoje padidėjo maždaug 10 proc.

Nors krizė suteikė stiprų postūmį reformoms, įsivyravus palankesnėms ekonominėms sąlygoms politinė valia siekti, kad ekonominė ir pinigų sajunga būtų baigta kurti, šiek tiek susilpnėjo. Todėl, nepaisant neginčijamos pažangos, ekonominės ir pinigų sajungos struktūroje tebéra svarbių spragų, kurios galiausiai neigiamai veikia tarptautinį euro patrauklumą ir ES gebėjimą kurti darbo vietas, skatinti ekonomikos augimą, užtikrinti socialinį teisingumą ir makroekonominį stabilumą. Po plataus masto konsultacijų³ 2017 m. gruodžio mén. Komisija pateikė veiksmų planą ir kelis pasiūlymus, skirtus likusioms spragoms šalinti⁴.

2018 m. birželio mén. euro zonas aukščiausiojo lygio susitikime (kuris vyko įtraukiu formatu dalyvaujant 27 ES valstybėms narėms) vadovai įgaliojo Eurogrupę darbuotis įvairiais klausimais, kad 2018 m. gruodžio mén. euro zonas aukščiausiojo lygio susitikime būtų pasiektas susitarimas. Ta proga vadovai iš naujo pabandė toliau spręsti svarbius klausimus, visų pirma susijusius su: i) bendro pertvarkymo fondo bendros finansinio stabilumo stiprinimo priemonės, dėl kurios iš princiopo susitarta 2012 m.⁵, įgyvendinimu, ii) Europos stabilumo mechanizmo vaidmens stiprinimu, iii) tolesniais veiksmais, padėsiančiais sukurti Europos indėlių garantijų sistemą, iv) euro zonas konvergencijai ir konkurencingumui skirtos ES biudžeto priemonės struktūra, v) tolesniu darbu, kuriuo siekiama stiprinti tarptautinį euro vaidmenį. Nors padaryta tam tikra pažanga, darbai visose šiose srityse dar nebaigti.

Praėjus beveik ketveriems metams po penkių pirmiškų pranešimo paskelbimo šiame komunikate įvertinama pažanga, padaryta siekiant stipresnės ir teisingesnės ekonominės ir pinigų sajungos sykiu atsižvelgiant į bendras ekonominės aplinkybes. Pastaruoju metu pastebėta tam tikrą požymį, kad iki šiol buvęs stabilus euro zonas ekonomikos atsigavimas ēmė silpnėti, o padėtį dar labiau pablogina sudėtingas geopolitinis kontekstas ir įtampa prekybos srityje. Per pastaruosius kelerius metus pinigų politika buvo smarkiai sutelkta augimui remti. Fiskalinė politika apskritai visoje euro zonoje tapo palankesnė, tačiau smarkiai įsiskolinusiose valstybėse manevravimo galimybė tebéra ribota. Valstybių narių ekonomikos gebėjimas atlaikti krizes, po jų atsitiesti ir užtikrinti ilgalaikį pajamų augimą bei socialinį teisingumą labai priklausys nuo to, ar jų nacionalinė politika racionali, institucijos tvirtos, o nacionalinės ekonominės ir socialinės struktūros atsparios, taip pat nuo viešųjų finansų kokybės.

Be to, atsižvelgiant į glaudžią mūsų ekonomikos, visų pirma euro zonas, kurios bendrasis vidaus produktas sudaro 85 proc. visos ES 27 BVP, integraciją, gebėjimas sėkmingesnai

³ „Diskusijoms skirtas dokumentas dėl ekonominės ir pinigų sajungos ateities“, Europos Komisija, 2017 m. gegužės 31 d.

⁴ 2017 m. rugsėjo 13 d. pranešime apie Sajungos padėtį Pirmininkas J.-C. Junckeris vienareikšmiškai pasakė, kad „Euras turi būti bendra visas Europos Sajungos valiuta“, kaip reikalaujama Sutartyje. Nuo to laiko glaudžiai bendradarbiauti su Europos Centriniu Banku pasiprašė Bulgarija (jos valiuta jau yra susieta su euru) ir 2018 m. liepos mén. paskelbė įgyvendinsianti nemažai išankstinių įsipareigojimų, kad pasirengtų narystei VKM II, o Kroatija ką tik pateikė prašymą glaudžiai bendradarbiauti su Europos Centriniu Banku ir tikimasi, kad netrukus ji pateiks prašymą prisijungti prie bankų sajungos.

⁵ Dar 2012 m. gruodžio mén. Europos Vadovų Tarybos išvadose buvo numatyta sukurti bendro pertvarkymo mechanizmo finansinio stabilumo priemonę.

vystytis ir augti galiausiai taip pat priklausys nuo to, kiek atspari bus Europos ekonominė ir pinigų sąjunga. Todėl ekonominės ir pinigų sąjungos ateitis aktuali ne tik šalims, kurios visapusiškai dalyvauja pinigų sąjungoje, bet ir visai ES, ypač toms šalims, kurios įsives eurą ateityje⁶.

Jau pasiektų rezultatų vertinimas – būdas susitelkti ir kolektyviai mąstyti apie ateitį. Nors puikiai žinome, kad nuomonės dėl to, kaip reikėtų toliau kurti ekonominę ir pinigų sąjungą, išsiskiria, ir yra jautrių su tuo susijusių klausimų, visa tai neturėtų mums sutrukdyti siekti kompromiso. Antraip galime prarasti tai, ką didelėmis pastangomis pasiekėme per pastaruosius 10 metų. Atėjo laikas palikti nuošalyje užsispyrimą ir atgaivinti mūsų bendrus siekius.

2. PRAEITIES PAMOKOS

Iškart po finansų ir skolų krizių vienas iš pagrindinių žingsnių buvo euro zonoje įdiegti krizių valdymo mechanizmus, kuriais remiamos vyriausybės, nebeturinčios galimybių naudotis skolos rinka nekintančiomis palūkanų normomis. Pasinaudojant Europos stabilumo mechanizmu dabar galima suteikti finansinę paramą (iš viso iki 500 mlrd. EUR) euro zonas valstybėms narėms, patiriančioms arba galinčioms patirti didelių finansavimo sunkumų.

Antra, įdiegti pagrindiniai bankų sąjungos elementai, kurių paskirtis – sustiprinti finansų sektorių, susilpninti bankų ir vyriausybių ryšį, apriboti bankų gelbėjimą valstybės lėšomis ir įveikti trikdžius, kuriuos lemia skirtinė reguliavimo ir priežiūros tvarka valstybėse narėse. Bendras bankų taisyklių sąvadas yra bendras visoje ES taikomas rizikos ribojimo taisyklių rinkinys. Jis taip pat yra bankininkystės bendrosios rinkos pagrindas. Taikant bendrą priežiūros mechanizmą prižiūrimi svarbiausi bankų sąjungos bankai. Jeigu svarbus bankas žlunga ir jo pertvarkymas atitinka viešajį interesą, jis pertvarkomas centralizuotai taikant bendrą pertvarkymo mechanizmą ir laikantis nuoseklaus taisyklių rinkinio.

Trečia, pažanga kuriant kapitalo rinkų sąjungą prisideda prie finansų sistemos atsparumo ir rizikos mažinimo pasitelkiant rizikos pasidalijimą tarp privačiojo sektorius subjektų. Tai padeda įmonėms lengviau gauti kapitalo, o asmenims – investuoti ir naujais būdais įvairinti savo taupymo produktus. Veiksminga nemokumo sistema yra labai svarbi prisitaikančios ir augimui palankios verslo aplinkos dalis, taigi kartu ir būtinės gerai veikiančios ekonominės ir pinigų sąjungos elementas. Per pastaruosius kelerius metus ES smarkiai pasistūmėjo tobulindama nemokumo sistemą: pavyzdžiu, Europos Parlamentas ir Taryba pasiekė politinį susitarimą dėl direktyvos⁷, subankrutavusiems verslininkams suteikiančios galimybę pradėti naują verslą ir padidinsiančios restruktūrizavimo bei nemokumo procedūrų veiksmingumą.

Ketvirta, ES makroekonominė ir fiskalinė valstybių narių priežiūra buvo gerokai sustiprinta pradėjus taikyti makroekonominio disbalanso procedūrą, taikant griežtesnes nacionalines fiskalines sistemas ir reformavus Stabilumo ir augimo paktą – taisyklių, skirtų užtikrinti, kad valstybės narės vykdytų patikimą fiskalinę politiką, rinkinių. Visi nauji elementai įtraukti į Europos semestrą – ES ekonominės politikos koordinavimo procesą. Reikėtų pabrėžti du aspektus: Dabar reikalaujama, kad valstybės narės pateiktų savo biudžeto planų projektus ES lygmeniu prieš juos priimant nacionaliniu lygmeniu, o koordinuojant politiką žvelgiama

⁶ COM(2017) 821. Komisijos komunikatas „Baigama kurti Europos ekonominę ir pinigų sąjunga. Veiksmų planas“.

⁷ COM(2016) 723. Direktyvos dėl prevencinio restruktūrizavimo mechanizmų, antrosios galimybės ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui gerinti pasiūlymas.

plačiau nei pavienių valstybių narių interesai ir atsižvelgiant į tai, kas svarbu visai euro zonai.

Pagrindinės institucinės ir procedūrinės naujovės papildytois tikslingesniais valdymo sistemos patobulinimais: patobulintas Europos semestro procesas – be nacionalinės ekonomikos politikos koordinavimo ir stebėjimo, dabar daugiau dėmesio skiriama visos euro zonas problemoms ir ekonominės bei socialinės konvergencijos puoselėjimui. Komisija pateikė gaires kaip taikant lankstumo sąlygas pagal Stabilumo ir augimo pakto taisykles remti ekonomikos augimą ir sudaryti sąlygas reformoms bei investicijoms, padėsiančioms geriau subalansuoti valstybių narių stabilizavimo ir tvarumo poreikius⁸. Apskaičiuota, kad dėl Stabilumo ir augimo pakete numatyto lankstumo atsiradusi manevravimo galimybė padėjo per pastaruosius ketverius metus ES BVP papildomai išaugti 0,8 proc. ir sukurti 1,5 mln. papildomų darbo vietų. Be jau esamų Europos struktūrinų ir investicijų fondų, pradėtas įgyvendinti Investicijų planas Europai (vadinamasis Junckerio planas). Skaičiuojama, kad pagal naują priemonę sutelkus 400 mlrd. EUR ES bendrais vidaus produktas padidėjo 0,6 proc. ir buvo sukurta 750 000 darbo vietų⁹.

Be to, Komisija, pasiūlydama Europos socialinių teisių ramstį, kurį paskelbė kitos ES institucijos, ir įtraukdama socialinius prioritetus į Europos semestrą, į pirmą vietą iškėlė socialinius klausimus. Komisija, konsultuodamasi su valstybėmis narėmis, taip pat sukūrė lyginamosios analizės sistemas, skirtas įvairių užimtumo ir socialinės politikos sričių konvergencijai remti. Siekdama informuoti ir remti nacionaliniu lygmeniu vykdomas reformas, Taryba priėmė rekomendaciją euro zonas valstybėms narėms įsteigti patariamąsias nacionalines produktyvumo tarybas. Galiausiai, siekdama sutelkti visos Europos patirtį ir teikti techninę paramą valstybėms narėms, Komisija įsteigė Paramos struktūrinėms reformoms tarnybą.

Pirmaisiais savo kadencijos mėnesiais J.-C. Junckerio vadovaujama Komisija turėjo įveikti atsinaujinusią krizę, kai Graikijai nepavyko užbaigtai savo antrosios ekonominio koregavimo programos ir keletą savaičių kybojo reali Graikijos pasitraukimo iš Sajungos grėsmė. Komisija padėjo parengti naują ekonominio koregavimo programą, dėl kurios susitarta 2015 m. liepos mėn. vykusiamie aukščiausiojo lygio susitikime. Ji taip pat sukūrė planą, kaip padėti Graikijai stabilizuoti ekonomiką ir kuo geriau panaudoti ES lėšas darbo vietoms kurti ir ekonomikos augimui bei investicijoms skatinti. 2014–2020 m. pagal įvairias finansavimo programas ES sutelkė Graikijai iki 35 mlrd. EUR – apskaičiuota, kad toks finansavimas šios šalies bendrajį vidaus produktą padidino maždaug 2 proc. Susidarius kritinėms aplinkybėms, 2015 m. liepos mėn. Komisija padėjo sutelkti 7 mlrd. EUR dydžio tarpinį finansavimą trumpalaikės paskolos forma pagal Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę – taip faktiškai buvo užkirstas kelias Graikijos iškritimui iš euro zonas¹⁰. 2018 m. rugpjūčio mėn. Graikija sėkmingai baigė trejų metų paramos stabilumui programą, pagal kurią, su sąlyga, kad bus įgyvendinta visapusė precedento neturinti reformų programa,

⁸ COM(2015) 12. „Geriausias pasinaudojimas lankstumu, kurį suteikia galiojančios stabilumo ir augimo pakto taisyklės“.

⁹ Šioje pastraipoje pateikiami skaičiai grindžiami Komisijos skaičiavimu; taip pat žr. 2018 m. rugsėjo 12 d. Komisijos Pirmininko J.-C. Junckerio pranešimą apie Sajungos padėtį ir Komisijos pateiktus dokumentus rengiantis 2019 m. gegužės 9 d. neoficialiam ES 27 vadovų susitikimui Sibiu (Rumunija).

¹⁰ 2015 m. liepos 17 d. Taryba priėmė sprendimą Graikijai suteikti trumpalaikę finansinę pagalbą pagal Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę (EFSM). Gavusi šią trumpalaikę finansinę pagalbą Graikija buvo pajęgi panaikinti įsisikolinimą Tarptautiniam valiutos fondui bei Graikijos bankui ir grąžinti skolą Europos Centriniam Bankui iki šalis pagal naują programą pradės gauti finansavimą iš Europos stabilumo mechanizmo.

Graikijai iš viso suteikta 61,9 mlrd. EUR paskolų. Taip Graikija tvirtai užsitikrino savo vietą ES ir euro zonoje, o ES krizės padariniai nugrimzdo į praeitį.

2 pav. Sustiprintas priemonių rinkinys

Ekonominė sajunga:

- ✓ Makroekonominio disbalanso procedūra: anksti nustatomos grėsmės ekonominiam stabilumui
- ✓ **Atnaujintas Europos semestras: racionalizuotas ir sustiprintas, daugiau dėmesio socialiniams klausimams**
- ✓ **Euro zonas rekomendacijos: daugiau dėmesio euro zonas prioritetais**
- ✓ **Paramos struktūrinėms reformoms tarnyba: techninė pagalba reformas vykdančioms valstybėms narėms**
- ✓ **Europos socialinių teisių ramstis: pagrindiniai principai, padedantys siekti teisingų ir sklandžiai veikiančių darbo rinkų ir socialinės gerovės sistemu**
- ✓ **Socialinio poveikio vertinimas: atliktas rengiant naujausią Graikijai skirtą paramos stabilumui programą**
- ✓ **Nacionalinės produktyvumo tarybos: stebi produktyvumo ir konkurencingumo pokyčius**
- ✓ **Pasiūlymai sukurti specialias biudžeto priemones Europos ekonominėi ir pinigų sajungai stiprinti**

Finansų sajunga:

- ✓ Bendras taisyklių sąvadas: suderintos taisyklių, kuriomis siekiama didinti Europos finansų sektoriaus atsparumą, skaidrumą ir veiksmingumą
- ✓ **Priemonių bankų sektoriuje rinkinys: visapusės reformos, padidinsiančios ES bankų atsparumą ir pertvarkymo galimybes, taip pat apima Europos indėlių garantijų sistemos pasiūlymą**
- ✓ Suderintos indėlių draudimo taisyklių: indėliai apdrausti neviršijant 100 000 eurų vieno kliento santaupų viename banke
- ✓ Bendras priežiūros mechanizmas ir bendras pertvarkymo mechanizmas: centralizuota euro zonas bankų priežiūra ir pertvarkymas
- ✓ **Kapitalo rinkų sajunga: naujos kapitalo mobilumą ir rizikos pasidalijimą privačiajame sektoriuje skatinančios taisyklių, sustiprinsiančios ekonominę ir pinigų sajungą bei tarptautinį euro vaidmenį**
- ✓ **Kapitalo rinkų sajunga taip pat paskatins rinkos finansavimą, todėl gerės galimybės gauti finansavimą inovacijoms ir startuoliams**

**priimta po krizės (2010–2014 m.)
vykdoma arba inicijuota Junckerio vadovaujamos Komisijos**

Fiskalinė sajunga:

- ✓ Finansinė pagalba sunkumų patiriančioms valstybėms narėms: įvairūs pagalbos fondai ir galiausiai Europos stabilumo mechanizmas
- ✓ Dviejų ir šešių dokumentų rinkiniai: griežtesnė biudžeto priežiūra ir dėmesys skolai
- ✓ **Europos fiskalinė valdyba: nepriklausomos konsultacijos dėl ES fiskalinių taisyklių įgyvendinimo ir euro zonas fiskalinės krypties**
- ✓ **Supaprastintos fiskalinės taisyklių: daugiau dėmesio viešųjų išlaidų kriterijui**
- ✓ **Stabilumo ir augimo pakete įtvirtintas lankstumas: skirtas remti investicijoms bei reformoms ir geriau atsižvelgti į ekonomikos ciklus**

Demokratinė atskaitomybė ir tvirtos institucijos:

- ✓ **Didesnė atsakomybė: intensyvesnis dialogas su Europos Parlamentu, nacionaliniai parlamentai bei vyriausybėmis ir suinteresuotaisiais subjektais**
- ✓ **Atnaujintas ES socialinis dialogas: daugiau galimybų visų lygmenų socialiniams partneriams diskutuoti dėl prioritetų**
- ✓ **Daugiau dėmesio tarptautiniam euro vaidmeniui ir pasiūlymas stiprinti išorės atstovavimą euro zonai**
- ✓ **Pasiūlymai vyriausybinius susitarimus integruoti į ES teisę ir padidinti veiksmingumą bei atskaitomybę įsteigiant Europos ekonomikos ir finansų ministro pareigybę**

Atkuriant pasitikėjimą euro zona itin svarbus vaidmuo teko Europos Centriniam Bankui. Nuo tada, kai 2008 m. prasidėjo pasaulinė finansų krizė ir kai vėliau euro zonas valstybes ištiko skolos krizė, Europos Centrinio Banko pinigų politikos priemonės smarkiai prisidėjo

prie finansinių sąlygų gerinimo įmonėms ir namų ūkiams ir paskatino ekonomikos augimą bei infliaciją euro zonoje. Tarp šių priemonių, kurių buvo imtasi siekiant išlaikyti kainų stabilumą, paminėtinos labai mažos ir netgi neigiamos palūkanų normos, bankams siūlomos refinansavimo operacijos su ilgais išpirkimo terminais, sąlyginis likvidumo draudimas per galimus vienakrypčius vyriausybės obligacijų pirkimus ir privačiojo bei viešojo sektoriaus obligacijų pirkimas ir laikymas. Euro zonas įmonėms ir namų ūkiams taikoma skolinimo palūkanų norma laikėsi kone rekordiškai maža, o bankų skolinimo apimties kreivė toliau tolygiai kilo į viršų. Tai paskatino ekonomikos plėtrą – trapus ir netolygus ekonomikos atsigavimas peraugo į tebesitęsiančią ekonominę plėtrą, o defliacijos rizika iš esmės išnyko. Atsižvelgiant į visas pinigų politikos priemones, kurių buvo imtasi nuo 2014 m. vidurio, taip pat tas, dėl kurių nuspręsta iki 2018 m. birželio mėn., skaičiuojama, kad bendras poveikis tiek infliacijai, tiek realiojo bendrojo vidaus produkto augimui euro zonoje 2016–2020 m. turėtų siekti iš viso apie 1,9 proc.¹¹

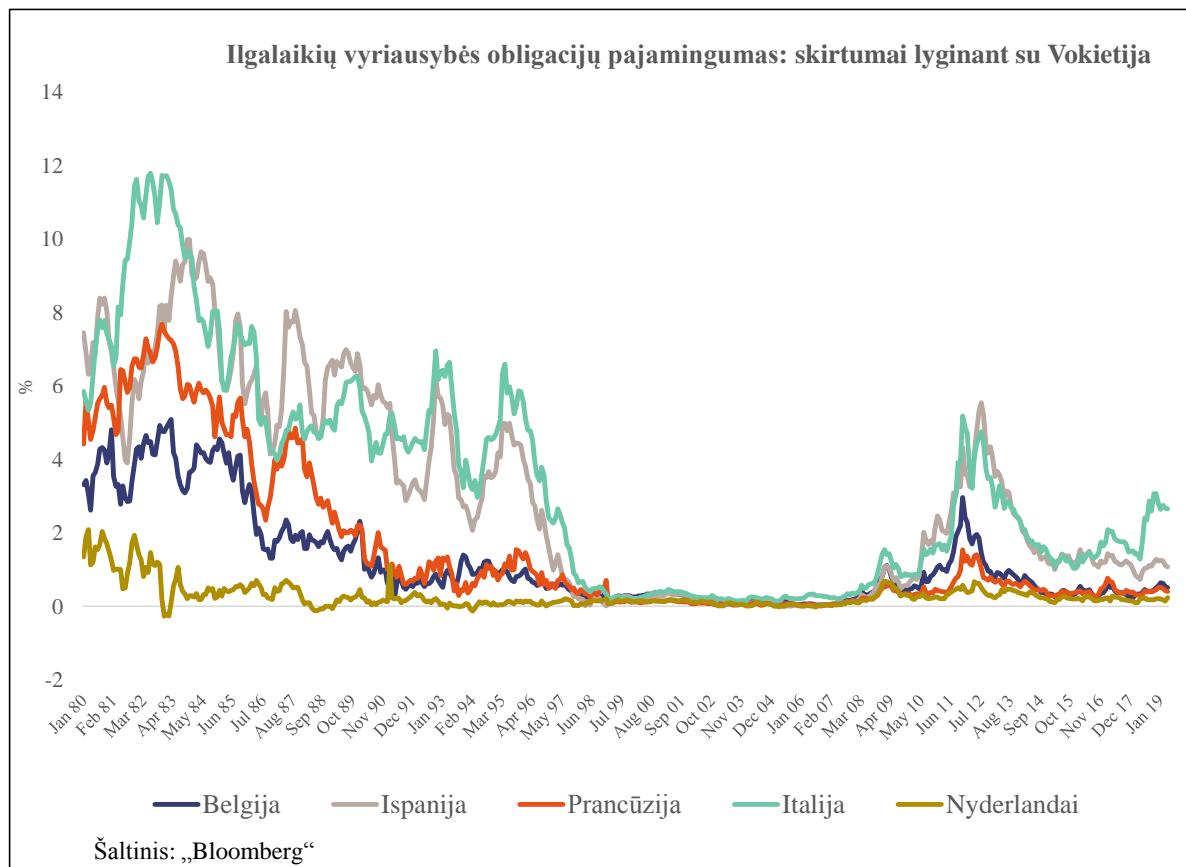
Apskritai ES ēmësi ryžtingų veiksmų, kad pašalintų daugelį pirminës ekonominës ir pinigų sajungos struktūros spragų ir trūkumų. 2 paveiksle pavaizduota, kaip sustiprintas priemonių rinkinys.

Kartu atgautas rinkos pasitikėjimas. Vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumai rodo investuotojų suvokiamą riziką. Iš 3 paveikslo matyti, kaip smarkiai skyrësi vyriausybės obligacijų pajamingumas iki euro įvedimo, kaip įvedus eurą šie skirtumai praktiskai išnyko, kaip po krizës skirtumai vël išaugo ir laipsniškai mažėjo nuo 2012 m., nors tarp valstybių narių labai nevienodai. Nors rinkos dalyvių vertinimas ne visada bûna visiškai racionalus, vis dėlto vyriausybės obligacijų pajamingumo raida yra tam tikras pasitikėjimo esama institucine aplinka ir dabartine ekonominë politika tiek Europos, tiek nacionaliniu lygmeniu rodiklis¹².

¹¹ Europos Centrinio Banko ekonomikos biuletenis, 2019 m. kovo mén.

¹² Šie aspektai jau buvo nurodyti 1989 m. pranešime dėl ekonominës ir pinigų sajungos Europos bendrijoje, kurį parengë Jacques'o Delors'o pirmininkaujamas Ekonominës ir pinigų sajungos studijų komitetas. Žr., pavyzdžiu, „Kai kuriais atvejais rinkos jëgos gali daryti drausminį poveikį. [...] Tačiau patirtis rodo, kad rinkos nuomonë nebūtinai siunčia tvirtus ir įtikinamus signalus [...].“

3 pav. Euro zonas valstybės atgavo didžiają dalį pasitikėjimo

3. DABARTINĖ PADĒTIS

Per pastaruosius kelerius metus pasiekta ir instituciniu, ir ekonominiu atžvilgiu reikšmingų rezultatų. Dabar ekonominę ir pinigų sajungą palaikančių taisyklių rinkinys ir institucinė struktūra vos primena tuos griaučius, kurie buvo prieš dvidešimt metų. Be to, ekonominė padėtis labai pagerėjo, o finansų ir valstybės skolos krizių šleifas labai sumažėjo, nepaisant to, kad socialiniams randams užgydyti prireikė labai daug laiko ir pažanga Europoje vis dar netolygi.

Nors pasiekimai akivaizdūs, reikia dar daugiau darbo. Bendroje Europos ekonominės ir pinigų sajungos struktūroje, nustatytoje 2015 m. penkių pirmininkų pranešime, kuriuo Komisija vadovavosi dirbdama pastaruosius ketverius metus, vis dar trūksta svarbių elementų.

2018 m. gruodžio mėn. euro zonas aukščiausiojo lygio susitikimas buvo naujausias bandymas dar kartą paskatinti siekti greitų rezultatų. Nuo 2019 m. sausio mėn. euro zonas valstybių narių diskusijos dėl tų politinių susitarimų įgyvendinimo, visų pirma dėl konvergencijai ir konkurencingumui skirtos biudžeto priemonės¹³, Europos stabilumo mechanizmo reformos ir bankų sajungos ateities, vyko Euro grupėje ir kituose iš dalies tarpvyriausybiniuose forumuose. Komisija atliko aktyvų vaidmenį, visų pirma teikdama technines ekspertines žinias, kad darbas judėtu į priekį. Komisija savo pastangomis taip pat

¹³ Diskusijos dėl konvergencijai ir konkurencingumui skirtos biudžeto priemonės vyko Euro grupės darbo grupėje įtraukiu formatu, t. y. su ES 27 atstovais.

siekia užtikrinti, kad nauji politiniai kompromisai atitiktų ES teisinę sistemą ir nebūtų kliūtis ją keisti ateityje, jei prireiktų, visų pirma kalbant apie bankų rizikos ribojimo ir bankų pertvarkymo teisės aktus, būsimą Europos stabilumo mechanizmo integravimą į ES teisę ir ekonominės politikos koordinavimo, fiskalinės ir makroekonominės priežiūros bei finansinio stabilumo taisykles.

Euro zonas konvergencijai ir konkurencingumui skirta biudžeto priemonė

Euro zonas konvergencijai ir konkurencingumui skirta biudžeto priemonė sustiprins ekonominės ir pinigų sajungos atsparumą ir taip padidins Sajungos sanglaudą. Pirminis jos tikslas – remti struktūrines reformas ir investicijas euro zonas valstybėse narėse, taip siekiant sustiprinti nacionalines ekonominės ir socialinės struktūras, kurios padeda sušvelninti ekonominius sutrikimus ir prie jų prisitaikyti. Ji papildys esamus ES fondus.

2018 m. gegužės mėn. atsižvelgiant į vadovų nurodymus pateiktas Komisijos pasiūlymas dėl Reformų rėmimo programos nuo pat pradžių tapo euro zonas valstybių narių diskusijų pagrindu¹⁴. Diskusijos buvo labai rezultatyvios ir padaryta nemenka pažanga, tad susitarimas dėl pagrindinių būsimos konvergencijai ir konkurencingumui skirtos biudžeto priemonės jau ranka pasiekiamas.

Biudžeto priemonė būtų suderinta su Europos semestru – jau nusistovėjusiui ES ekonominės politikos koordinavimo ciklu. Euro zonas valstybės narės savanoriškai teiktų tinkamai pagrįstus ir nuoseklius investicijų ir reformų pasiūlymus, kuriuos Komisija įvertintų pagal skaidrius kriterijus. Finansinė parama būtų teikiama dalimis, jei būtų pasiekti sutarti tarpiniai tikslai. Ją sudarytų tiesioginiai finansiniai įnašai, be to, euro zonas valstybės narės ja galėtų naudotis pagal programą „InvestEU“.

Taryboje ir Euro grupėje (euro zonas aukščiausiojo lygio susitikime) susirinkusios euro zonas valstybės narės, remdamosi Tarybos rekomendacija, nustatytų strateginius euro zonas ekonominės politikos orientyrus ir gaires. Kad būtų sukurta tokia valdymo sistema, Komisija yra pasirengusi pasiūlyti naują reglamentą pagal Sutarties 136 straipsnį, visapusiškai atsižvelgdama į ES ir Komisijos prerogatyvas dėl biudžeto ir programos įgyvendinimo.

Planuojama, kad naujoji biudžeto priemonė bus ES biudžeto dalis, o dėl jos dydžio bus susitarta per derybas dėl 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos, atsižvelgiant į poveikį euro zonai neprilausančioms valstybėms narėms. Įnašus iš ES biudžeto galėtų papildyti papildomas finansavimas iš išorės asignuotųjų įplaukų, jei būtų toks tarpvyriausybinis susitarimas.

Europos stabilumo mechanizmas

Krizės metu sukurtas Europos stabilumo mechanizmas buvo svarbus žingsnis siekiant stabilesnės ekonominės ir pinigų sajungos. Atėjus laikui jis turėtų būti įtrauktas į ES teisinę sistemą, kaip pasiūlė Komisija 2017 m. gruodžio mén.¹⁵ Šiuo metu peržiūrint Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartį, kuri buvo tarpinis sprendimas, siekiama toliau stiprinti krizių prevencijos ir pertvarkymo gebėjimus euro zonoje. Europos stabilumo mechanizmo užduotys neturėtų dubliuotis su ES institucijų atliekamomis užduotimis ir dėl jo ekonominės priežiūros sistema neturėtųapti sudėtingesnė. Todėl 2018 m. Komisija ir

¹⁴ COM(2018) 391. Reglamento dėl Reformų rėmimo programos sukūrimo pasiūlymas.

¹⁵ COM(2017) 827. Tarybos reglamento dėl Europos valiutos fondo įsteigimo pasiūlymas.

Europos stabilumo mechanizmo atstovai susitarė dėl būsimo bendradarbiavimo aiškiai apibrėždami savo atitinkamus vaidmenis¹⁶.

Planuojama Europos stabilumo mechanizmo reforma apima ir prevencinių finansinių priemonių, skirtų remti valstybėms, kurias, nepaisant tvirtų jų ekonomikos pagrindų, galėtų paveikti joms nepavaldūs sukrėtimai, peržiūrą. Labai svarbu aiškiai nustatyti, kokiomis sąlygomis galima naudotis tokiomis priemonėmis – taip užtikrinamas skaidrumas ir formuojami realesni lūkesčiai. Tinkamumo sąlygos taip pat neturėtų kirstis su prevencinių priemonių tikslu, turėtų atitikti pagal ES priežiūros sistemą nustatytas sąlygas ir turėtų būti parengtos taip, kad būtų paisoma ES institucijų kompetencijos.

Susitarta, kad Europos stabilumo mechanizmas suteiks kredito liniją – Bendro pertvarkymo fondo bendrą finansinio stabilumo stiprinimo priemonę. Vadovai susitarė finansinio stabilumo stiprinimo priemonę pradėti taikyti nuo 2020 m., vėliausiai – nuo 2023 m. Kraštutiniu atveju bendra finansinio stabilumo stiprinimo priemonė padės veiksmingai ir patikimai valdyti bankų krizes pagal bendrą pertvarkymo mechanizmą, o lėšos bus susigrąžintos Europos bankų sektoriaus įnašais. Siekiant užtikrinti patikimą bankų pertvarkymo sistemą, susitarime dėl bendros finansinio stabilumo priemonės turi būti numatyta, kad ištekliai suteikiami nedelsiant. Todėl šiuo atžvilgiu labai svarbūs trumpi sprendimų priėmimo terminai (12–24 valandos) ir skubi balsavimo procedūra. Be to, svarbu, kad Europos stabilumo mechanizmo funkcijos būtų aiškiai apibrėžtos ir nesidubliuotų su ES institucijų ir įstaigų, kurioms pavesta prižiūrėti bankus ar valdyti bankų krizes, funkcijomis, taip pat kad nekiltų su jomis trinties. O visų svarbiausia tai, kad reformuojant Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartį nebūtų sudaryta kliūčių būsimiems ES teisės aktų pakeitimams – tai sukeltų esminių problemų, pažeidžiančių ES teisinės sistemos autonomiškumą. Turi išlikti atvira galimybė toliau pagal Bendrijos metodą formuoti ES bankų sritys teisės aktus siekiant prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų ir baigti kurti bankų sąjungą.

Bankų sąjunga

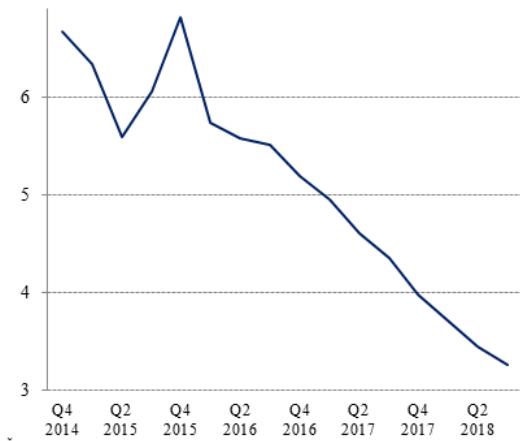
Šiuo metu ES bankų sektoriaus būklė yra daug geresnė nei prieš 10 metų ir smarkiai sumažinta jo rizika. Apskritai bankai turi daugiau kapitalo ir yra mažiau įsiskolinę, taigi yra geriau pasirengę atlaikti ekonominius sukrėtimus. Žengti svarbūs žingsniai mažinant esamų susikaupusių neveiksnių paskolų problemą ir imtasi ryžtingų veiksmų, kad ateityje tai nepasikartotų. Šiuo metu neveiksnių paskolų lygis artėja prie ikikrizinio lygio. Nors kai kuriose valstybėse narėse tebéra daug susikaupusių neveiksnių paskolų, pažanga akivaizdi. Visi suinteresuotieji subjektai turi toliau nemažinti pastangų¹⁷.

¹⁶ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/european-stability-mechanism-esm_en.

¹⁷ Iš ketvirtosios neveiksnių paskolų mažinimo pažangos ataskaitos, skelbiamos kartu su šiuo komunikatu, matyti pažanga, padaryta mažinant riziką.

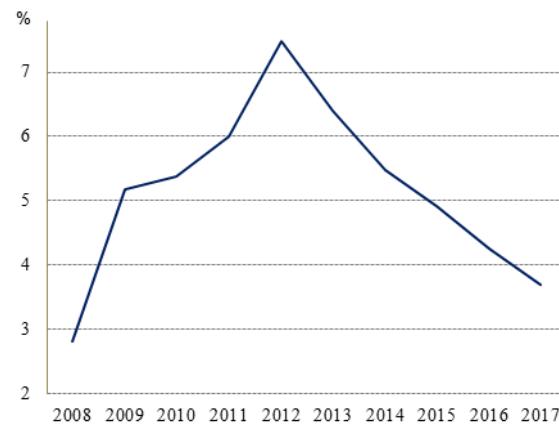
4 pav. Labai sumažėjo neveiksnių paskolu

ES bendra neveiksnių paskolų dalis ir avansai,
išreikšta visų paskolų ir avansų proc., ketvirčio pabaigos vertės

Šaltinis: Europos Centrinis Bankas

ES bendra neveiksnių paskolų dalis,
išreikšta visų paskolų proc., metų pabaigos vertės

Šaltinis: Pasaulio bankas, pasaulio vystymosi rodikliai

Pradėjus taikyti teisės aktus, dėl kurių neseniai susitarta, dar labiau sumažės rizika ir Europos bankų sektorius taps dar atsparesnis. Visų pirma, 2019 m. balandžio mėn. Europos Parlamento ir Tarybos priimtu reglamentu dėl neveiksnių paskolų¹⁸ nustatomas minimalus naujų neveiksnių paskolų nuostolių padengimo lygis (vadinamoji teisės aktais nustatyta prudencinė finansinio stabilumo stiprinimo priemonė) ir taip mažinama rizika, kad būsimoms neveiksnioms paskoloms bus skirta per mažai atidėjinių. 2019 m. gegužės mėn. Europos Parlamento ir Tarybos priimtomis bankų sektorui taikomomis priemonėmis sustiprinama bankų reguliavimo ir priežiūros sistema. Bankai taip pat sėkmingai kaupia savo rezervus nuostoliams padengti krizės atveju (minimalus nuosavų lėšų ir tinkamų išipareigojimų reikalavimas (MREL)). Direktyva dėl neužtikrintų skolos priemonių eiliškumo nemokumo atveju¹⁹ padeda bankams sukaupti pakankamus nuostolių padengimo pajėgumus ir taip užsistikrinti svarbiausių funkcijų vykdymą nenaudojant viešujų lėšų. Šiuo priemonių, kuriomis taip pat įgyvendinami tarptautiniai standartai, priėmimas – labai reikšmingas po krizės sukurtos rizikos mažinimo darbotvarkės įgyvendinimo etapas.

2018 m. gruodžio mėn. vadovai paragino testi bankų sąjungos kūrimo darbus, visų pirma parengti politinių derybų dėl Europos indėlių garantijų sistemos – trečiojo ir vis dar trūkstamo bankų sąjungos ramsčio – veiksmų planą. Deja, iš aklavietys, kuri tėsiasi jau kelerius metus, dar nepavyko išeiti ir jokios apčiuopiamos pažangos šioje srityje nepadaryta. Nepaisant to, kad ES finansų sektoriuje pavyko smarkiai sumažinti riziką, tam tikri suinteresuotieji subjektai toliau tvirtai priešinasi ištaklių telkimui ir rizikos pasidalijimui.

Be to, bankų sąjunga nebus išbaigta, kol nebus įdiegta tvirta sistema, kaip tvarkytis su sunkumų patiriančiais bankais. Tam reikia turėti veiksmingą mechanizmą, pagal kurį pertvarkomiems bankams būtų galima suteikti pakankamai likvidžiojo turto, kad jie galėtų susidoroti su pertvarkymo atveju neišvengiamu trumpalaikiu indėlių atsiémimu. Remiantis pastaruoju metu sukaupta pertvarkymo patirtimi, bet koks sprendimas, kaip užtikrinti likvidumą pertvarkymo atveju, bus veiksmingas tik jei nebus apsiribojama esamos tvarkos tobulinimu.

¹⁸ Reglamentas (ES) 2019/630 dėl neveiksnių pozicijų nuostolių minimalaus padengimo lygio.

¹⁹ Direktyva (ES) 2017/2399 dėl su neužtikrintų skolos priemonių eiliškumo nemokumo atveju.

Atsižvelgdama į tai, kad 2019 m. birželio 21 d. vyks euro zonas aukščiausiojo lygio susitikimas, Komisija ragina ES vadovus:

- Pasiekti susitarimą dėl konvergencijai ir konkurencingumui skirtos biudžeto priemonės pagrindinių elementų, kad Europos Parlamentas ir Taryba galėtų ją sklandžiai priimti. Susitarti dėl jos dydžio daugiametėje finansinėje programoje.
- Galutinai susitarti dėl Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutarties pakeitimų (įskaitant veikiančią ir veiksmingą bendrą finansinio stabilumo stiprinimo priemonę, likvidumo užtikrinimą pertvarkymo atveju ir aktyvių bei veiksminges prevencines priemones), kad euro zonas valstybės narės galėtų juos sklandžiai ratifikuoti. Užtikrinti, kad būtų aiškiai apibrėžtos veikėjų pareigos ir išliktų galimybė pagal Bendrijos metodą pakoreguoti ES bendrą bankų taisyklių sąvadą. Ilgainiui Europos stabilumo mechanizmą integruoti į ES teisę.
- Atnaujinti pastangas baigti kurti bankų sąjungą, pradedant politinėmis derybomis dėl Europos indelių garantijų sistemos.
- Spartinti kapitalo rinkų sąjungos kūrimo pažangą ir déti daugiau pastangų stiprinti tarptautinį euro vaidmenį.

4. TOLESNI VEIKSMAI

Ateityje Komisija toliau bendradarbiaus su Europos Parlamentu, valstybėmis narėmis, Europos Centriniu Banku ir kitomis institucijomis siekdama stiprinti ekonominę ir pinigų sąjungą. Be artimiausią rezultatų, kurie turėtų būti įgyvendinti šiais metais, ekonominei ir pinigų sąjungai sukurti reikia ilgalaikės vizijos. Iki 2025 m. turėtų būti sustiprinta ES ekonomikos priežiūros ir valdymo sistema ir joje turėtų būti daugiau demokratinės atskaitomybės, sukurta fiskalinio stabilizavimo funkcija ir galutinai įgyvendinta bankų sąjunga ir kapitalo rinkų sąjunga. Šia pažanga reikėtų pasinaudoti toliau stiprinant tarptautinį euro vaidmenį.

Ekonominė priežiūra

Pastaraisiais metais sėkmingai pavyko valstybių narių ir visos euro zonas ekonomiką nukreipti stabilaus ir tvaraus augimo keliu. Visų pirma, visos euro zonas fiskalinis deficitas ir skola buvo gerokai – daugiau nei kitose išsvysčiusios ekonomikos šalyse – sumažinti. Tačiau sykiu išryškėjo fiskalinės būklės kontrastai – kai kuriose valstybėse narėse valstybės skola smarkiai mažėja, o kitose ji išlieka didelė.

Atlikdama ekonomikos valdymo dokumentų rinkinio (sudaryto iš šešių teisės aktų) ir antrojo ekonomikos valdymo dokumentų rinkinio (sudaryto iš dviejų teisės aktų), dėl kurių ilgainiui ES fiskalinės taisyklės turėtųapti paprastesnės, peržiūrą Komisija įvertins, kaip įgyvendinama ekonominės ir fiskalinės priežiūros sistema. Remiantis šia peržiūra taip pat būtų galima politikos koordinavimo sistemą padaryti dar skaidresnę ir veiksmingesnę ir stiprinti priežiūros sistemas socialinį aspektą.

Institucijų stiprinimas

Naujos taisyklės prisideda prie institucijų kompetencijų racionalizavimo ekonominėje ir pinigų sąjungoje. Nors pastaruojančiu metu Europos Parlamentas jau atlieka aktyvesnį

vaidmenį, jo pozicija turėtų būti toliau stiprinama. Siekdama daugiau skaidrumo ir demokratinės atskaitomybės 2017 m. gruodžio mėn. Komisija pasiūlė²⁰, kad už ekonominę ir pinigų sajungą atsakingas Komisijos pirmininko pavaduotojas ir Euro grupės pirmininkas būtų tas pats asmuo. Tai labai sustiprintų atskaitomybę Europos lygmeniu neperkeliant kompetencijos iš valstybių narių. Šis asmuo, atstovaujantis ir euro zonas valstybėms narėms, ir Komisijai, taip pat atstovautų euro zonai santykiuose su išorės subjektais – tai būtų svarbu stiprinant euro pozicijas pasaulinėje arenoje.

Galiausiai Europos stabilumo mechanizmas turėtų būti integruotas į ES teisinę sistemą. Taip būtų užtikrintas institucinis aiškumas ir būtų pripažinta Europos stabilumo mechanizmo svarba ekonominėi ir pinigų sajungai. Tokia integracija taip pat leistų padidinti Europos stabilumo mechanizmo politinę ir teisinę atskaitomybę už vykdomas svarbias euro zonas krizių valdymo užduotis. Didesnė politinė atskaitomybė Europos Parlamentui, taip pat nacionaliniams euro zonas valstybių narių parlamentams, yra būtina siekiant užtikrinti, kad būtų tinkamai atsižvelgiama į bendrą euro zonas interesą ir būtų pelnytas ilgalaikis piliečių pritarimas. Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė Komisijos, kaip Sutarčių sergėtojos, atsakomybę stebėti Europos stabilumo mechanizmo sistemos taikymą praktikoje ir padėti užtikrinti, kad ją taikant būtų visapusiškai apsaugotos asmenų pagrindinės teisės²¹.

Be to, galėtų būti sukurtas euro zonas iždas, kuris galėtų patekti į finansų rinkas savo narių vardu, kad finansuotų dalį jų iprastų refinansavimo poreikių. Euro zonas iždas galėtų sutelkti esamas kompetencijas ir tarnybas, kurios šiuo metu yra išsibarsčiusios įvairiose institucijose ir įstaigose, išskaitant Europos stabilumo mechanizmą, po to, kai jis bus integruotas į ES teisinę sistemą.

Fiskalinis stabilizavimas

Viena iš svarbių finansų ir ekonomikos krizės pamokų buvo tai, kad dabartinė sistema nėra tinkama, kai reikia įveikti labai didelius konkrečios šalies ar visos zonas masto sukrėtimus. Bendra stabilizavimo funkcija būtų svarbus nacionalinių biudžetų papildymas. 2018 m. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Europos investicijų stabilizavimo priemonės²², pagal kurią būtų sutelkta iki 30 mlrd. EUR kompensacinių paskolų viešųjų investicijų lygiui stabilizuoti didelių ekonominiių sukrėtimų atveju. Šis pasiūlymas tebéra aktualus ir turėtų būti traktuojamas kaip euro zonas konvergencijai ir konkurencingumui skirtos biudžeto priemonės papildymas. Pastaraja priemone siekiama – įgyvendinant reformas ir atitinkamus investicinius projektus – sustiprinti valstybės narės augimo potencialą ir ekonominį atsparumą, o bendra stabilizavimo funkcija padėtų sušvelninti didelių sukrėtimų poveikį, jeigu jie vis dėlto ištiktų. Taip pat galima apsvarstyti galimybę sukurti bendrą nedarbo perdraudimo sistemą²³.

Bankų sąjunga

Norėdami turėti išbaigtą bankų sąjungą turime toliau dėti pastangas, kad būtų sukurti dar trūkstami klestinčiai ekonominėi ir pinigų sajungai reikalingi elementai. Visuomet buvo

²⁰ COM(2017) 823. Komisijos komunikatas „Europos ekonomikos ir finansų ministras“.

²¹ 2016 m. rugsėjo 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ledra advertising e.a. / Komisija, jungtinės bylos C-8/15 P – C-10/15 P, ECLI:EU:C:2016:701*, 55–59 ir 67 punktai.

²² COM(2018) 387. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos investicijų stabilizavimo priemonės sukūrimo pasiūlymas

²³ Komisijos pateikti dokumentai rengiantis 2019 m. gegužės 9 d. neoficialiam ES 27 vadovų susitikimui Sibiu (Rumunija).

numatoma, kad bankų sąjungą turi sudaryti trys ramsčiai – bendra priežiūra, bendras pertvarkymas ir bendra indėlių garantijų sistema. Bendras priežiūros mechanizmas ir bendras pertvarkymo mechanizmas jau veikia. Atėjo laikas apčiuopiamai pažangai kuriant trečiąjį ramstį – bendrą indėlininkų apsaugos mechanizmą. Europinė indėlių garantijų sistema būtų užtikrinta vienoda visų indėlių apsauga visoje bankų sąjungoje ir taip būtų sustiprintas indėlininkų pasitikėjimas bei sumažinta masinio indėlių atsiémimo rizika. Nors derinant bendrą taisyklių sąvadą padaryta didelė pažanga, reikėtų daugiau nuveikti, kad būtų pašalintos nereikalingos kliūtys tarpmalstybinei bankų sistemos integracijai. Stabili bankų sąjunga turėtų užtikrinti reguliavimo sistemas ir institucinę struktūrą, būtiną ES bankų sektoriaus atsparumui ir konkurencingumui stiprinti.

Diversifikuoti bankų balansai turėtų būti ne tik veiksmingesnio privataus sektoriaus rizikos pasidalijimo pagrindas, bet ir padėti išsivaduoti iš užburto rato, susidarančio tarp bankų ir jų nacionalinių vyriausybių. Tuo tikslu 2018 m. gegužės mėn. Komisija pasiūlė reguliavimo sistemą, skatinančią leisti valstybės obligacijomis užtikrintus vertybinius popierius²⁴. Kitas būdas paskatinti bankus diversifikuoti savo turtą renkantis ne vien buveinės valstybės obligacijas – peržiūrėti valstybės pozicijų reguliavimo tvarką. Siekiant užtikrinti sklandų perėjimą prie naujos tvarkos reikėtų kruopščiai ją parengti ir nustatyti ilgą palaipsnio diegimo laikotarpi.

Sukūrus tinkamą bendrą saugų turtą, sustiprėtų euro zona, o ekonominė, pinigų bei finansų sąjunga taptų efektyvesnė dėl įvairių veiksnių, pavyzdžiui, dėl to, kad susilpnėtų neigiamas užburto rato tarp nacionalinių vyriausybių ir bankų poveikis. Tai galėtų paskatinti kapitalo rinkų plėtrą ir integraciją, nes būtų vienas lyginamasis indeksas, kuriuo remiantis būtų galima vertinti kitą turtą, taip pat būtų lengvai vykdyti pinigų politiką. Bendras saugus turtas taip pat galėtų sumažinti destabilizuojančius vidinius euro zonas kapitalo srautus tokiu laiku, kai labai vengama prisiimti riziką (nes dėl saugumo siekio nukenčia investicijos), ir padėti sustiprinti tarptautinį euro vaidmenį.

Vis dėlto dėl valstybės pozicijų reguliavimo tvarkos peržiūros ir bendro saugaus turto įvedimo kyla daug klausimų, susijusių su ekonominiais, teisiniais, politiniais ir instituciniais aspektais, ir visus juos reikės spręsti lygiagrečiai, glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis.

Kapitalo rinkų sąjunga

Kapitalo rinkų sąjunga, kaip ir bankų sąjunga, prisideda prie sklandaus ekonominės ir pinigų sąjungos veikimo bei stiprina euro vaidmenį. Ji užtikrina didesnį finansavimą ir turto įvairinimą tiek įmonėms, tiek investuotojams. Kapitalo rinkų sąjunga skatina investicijas, ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, ypač kai tradicinius bankų kredito kanalus veikia labai nepalankios sąlygos. Kapitalo rinkų sąjunga taip pat skatina konvergenciją, nes jos tikslas – šalinti nereikalingas reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusias kliūtis laisvam kapitalo judėjimui bendrojoje rinkoje.

Europos Parlamentas ir valstybės narės labai pritarė kapitalo rinkų sąjungai, nes platesnio diversifikavimo ir geresnės rinkų integracijos nauda ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui yra gerai žinoma. Todėl 11 iš 13 Komisijos pateiktų pasiūlymų, įtrauktų į veiksmų planą ir laikotarpio vidurio peržiūrą, buvo priimti²⁵. Vis dėlto dėl politiškai jautrių klausimų,

²⁴ COM(2018) 339. Reglamento dėl valstybės obligacijomis užtikrintų vertybių popierų pasiūlymas.

²⁵ COM(2019) 136. Komisijos komunikatas „Kapitalo rinkų sąjunga. Bendrosios kapitalo rinkos kūrimo pažanga siekiant stiprios ekonominės ir pinigų sąjungos“.

kaip antai efektyvesnės ES priežiūros ir siekio mažinti pernelyg didelį tarpvalstybinių paslaugų teikimo reguliavimą, projektas susilaukė didelio pasipriešinimo iš tam tikrų valstybių narių. Nors aukščiausiu politiniu lygmeniu kapitalo rinkų sąjungos idėja ir toliau sulaukia plataus pritarimo, konkretiems teisėkūros dokumentams kartais pritrūkdavo praktinės paramos.

Visiškas kapitalo rinkų sąjungos sukūrimas labai svarbus siekiant užtikrinti, kad Europos kapitalo rinkos atsilaidytų prieš didelius vidaus ir išorės iššūkius ekonominės ir pinigų sąjungos stabilumui ir įveikti naujus iššūkius, kylančius dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš ES. Sutarti teisės aktai dabar turi būti iki galio įgyvendinti. Nepaisant pastarojo meto pasiekimų, siekiant užtikrinti geresnę kapitalo rinkų integraciją Europoje reikia šalinti likusias kliūtis, kaip antai valstybių narių nemokumo tvarkos skirtumas ir neveiksmingą tarpvalstybinę apmokestinimą. Ryžtingų veiksmų turi imtis ir valstybės narės bei patys rinkos dalyviai. Be to, kapitalo rinkų sąjungai vystantis toliau, Europos priežiūros institucijų valdymas, priemonės ir įgaliojimai turėtų būti ir toliau peržiūrimi, kad būtų užtikrinta, jog šios institucijos pajėgs mažinti galimą riziką, kylančią dėl kapitalo rinkų plėtros ir integracijos.

Kartu turi būti labiau derinama priežiūros praktika, visų pirma susijusi su pinigų plovimu, nuolat keliančiu grėsmę Europos kapitalo rinkų ir bankų sektorius reputacijai bei stabilumui. Neseniai Europos Parlamentas ir Taryba susitarė dėl priemonių rinkinio²⁶, kuriuo, be kita ko, siekiama sustiprinti Europos bankininkystės institucijos vaidmenį kovojant su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu. Nors reforma ir ateityje pradėsima taikyti Penktoji kovos su pinigų plovimu direktyva²⁷ prisdės prie Sąjungos finansų sistemos vientisumo, vien to gali nepakakti šiai didelio masto problemai išspręsti. Remiantis Komisijos šiuo metu atliekama pastarojo meto pinigų plovimo skandalų bankų sektoriuje analize, reikės apsvarstyti, ar vieningesnė institucija nebūtų tinkamesnė tarpvalstybiniams pinigų plovimo aspektams veiksmingai spręsti.

Tarptautinis euro vaidmuo

Komisijai 2018 m. gruodžio mėn. paskelbus komunikatą dėl tarptautinio euro vaidmens²⁸, 2018 m. gruodžio mėn. euro zonas aukščiausiojo lygio susitikime Komisija buvo paraginta toliau siekti, kad euras būtų plačiai naudojamas tarptautiniu mastu. Eurui dar tik dvidešimt metų, bet jis yra antroji pasaulio valiuta. Jis išliko stiprus netgi sunkiausiais finansų ir valstybės skolos krizių laikotarpiais. Kita vertus, pasaulinė tvarka tapo daugiapolė, kyla naujos ekonomiškai stiprios valstybės, atsiranda naujų institucijų ir technologijų, o esamos jėgos persitvarko. Todėl reikia stiprinti Europos ekonominį ir monetarinį suverenitetą.

Pastaraisiais mėnesiais Komisija aktyviai konsultavosi su viešojo ir privačiojo sektorių rinkos dalyviais²⁹. Plačiai pritariama tam, kad būtų sumažinta priklausomybė nuo vienos dominuojančios pasaulinės valiutos. Be to, euras yra vienintelis stiprus kandidatas, turintis visus būtinus pasaulinės valiutos bruožus ir rinkos dalyviai jau dabar juo naudojasi kaip JAV dolerio alternatyva. Galiausiai pripažištama, kad ES per eurą gali sustiprinti savo ekonominį suverenitetą ir atliliki svarbesnį vaidmenį pasaulyje, taip didindama ES įmonių ir vartotojų gerovę bei prisdėdama prie tarptautinio finansinio stablumo. Taigi šiame

²⁶ COM(2017) 536. Komisijos pasiūlymas dėl Europos priežiūros institucijų reformos

²⁷ Direktyva (ES) 2018/843 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos.

²⁸ COM(2018) 796. Komisijos komunikatas „Tarptautinio euro vaidmens stiprinimas“.

²⁹ SWD(2019) 600. Tarnybų darbinis dokumentas dėl tarptautinio euro vaidmens. Konsultacijų rezultatai.

kontekste būtina iki galio suformuoti bankų sajungą ir kapitalo rinkų sajungą, kad būtų sustiprintas euro atsparumas ir stabilumas, būtų puoselėjamos gilios ir likvidžios akcijų ir skolos vertybinių popierių rinkos bei skatinama tolesnė finansų rinkos integracija. Komisija, kartu su Europos Centriniu Banku, toliau bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, rinkos dalyviais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais dėl veiksmų, skirtų euro vaidmeniui toliau stiprinti, ir ragina Europos Parlamentą, Tarybą ir visas suinteresuotąsias šalis remti šias pastangas. Ateityje siūloma reguliariai vertinti pažangą politiniu lygmeniu.

5. IŠVADOS

Šiuo komunikatu Komisija ragina Europos Parlamentą, Europos Vadovų Tarybą, Tarybą, Europos Centrinį Banką ir visus kitus suinteresuotosius subjektus toliau tvirtai siekti, kad ekonominė ir pinigų sajunga būtų baigtą kurti.

Atsižvelgdama į tai, kad 2019 m. birželio 21 d. vyks euro zonas aukščiausiojo lygio susitikimas, Komisija ragina ES vadovus:

- Pasiekti susitarimą dėl konvergencijai ir konkurencingumui skirtos biudžeto priemonės pagrindinių elementų, kad Europos Parlamentas ir Taryba galėtų ją sklandžiai priimti. Susitarti dėl jos dydžio daugiametėje finansinėje programoje.
- Galutinai susitarti dėl Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutarties pakeitimų (įskaitant veikiančią ir veiksmingą bendrą finansinio stabilumo stiprinimo priemonę, likvidumo užtikrinimą pertvarkymo atveju ir aktyvių bei veiksminges prevencines priemones), kad euro zonas valstybės narės galėtų juos sklandžiai ratifikuoti. Užtikrinti, kad būtų aiškiai apibrėžtos veikėjų pareigos ir išliktų galimybė pagal Bendrijos metodą pakoreguoti ES bendrą bankų taisyklių sąvadą. Ilgainiui Europos stabilumo mechanizmą integruoti į ES teisę.
- Atnaujinti pastangas baigti kurti bankų sajungą, pradedant politinėmis derybomis dėl Europos indelių garantijų sistemos.
- Spartinti kapitalo rinkų sajungos kūrimo pažangą ir aktyviau stiprinti tarptautinį euro vaidmenį.

Be to, reikės ir daugiau ryžtingų kolektyvinių pastangų siekiant toliau stiprinti ekonominę ir pinigų sajungą bei vėliausiai iki 2025 m. užbaigti kurti bankų ir kapitalo rinkų sajungą.